یکشنبه 01 آذر 1405 - 13:54

بررسی راهکارهای علمی و اجرایی احیای دریاچه ارومیه در نشست شورای راهبردی احیای دریاچه ارومیه

نشست شورای راهبردی احیای دریاچه ارومیه با حضور رضا رحمانی؛ استاندار آذربایجان‌غربی و دبیر کارگروه ملی نجات دریاچه، بشیر جعفری؛ رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و محیط زیست اتاق بازرگانی تبریز، مدیران دستگاه‌های اجرایی مرتبط و جمعی از اساتید و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های آذربایجان‌غربی، آذربایجان‌شرقی و کردستان برگزار شد و طی آن، ظرفیت‌های علمی و دانشگاهی، راهکارهای تخصصی و راهبردهای اجرایی برای تسریع روند احیای دریاچه ارومیه و تقویت هماهنگی میان دستگاه‌های مسئول مورد بررسی و تبادل نظر قرار گرفت.

حفظ وضعیت فعلی دریاچه ارومیه به اندازه احیای آن اهمیت دارد

استاندار آذربایجان غربی با تأکید بر ضرورت استمرار برنامه های احیای دریاچه ارومیه گفت: حفظ و نگهداشت شرایط بهبودیافته دریاچه ارومیه به اندازه دستیابی به احیای آن اهمیت دارد و مدیریت مصرف آب و کاهش تبخیر باید با جدیت دنبال شود.

رضا رحمانی افزود: وسعت دریاچه ارومیه به یک هزار و ۹۹۵ کیلومترمربع و حجم آب آن به ۲ میلیارد و ۵۸۰ میلیون مترمکعب رسیده که نشان دهنده بهبود قابل توجه شاخص های آبی نسبت به سال گذشته است.

وی همچنین با بیان اینکه بهبود شرایط فعلی به معنای احیای کامل دریاچه ارومیه نیست، خاطرنشان کرد: با توجه به وسعت اکولوژیک دریاچه، همچنان به اقدامات مستمر، برنامه ریزی هدفمند و پژوهش های علمی نیاز داریم و باید ضمن بررسی میزان تحقق مصوبات گذشته، از ظرفیت دانشگاه ها و تجربیات بین المللی برای تقویت برنامه های احیا استفاده شود.

استاندار آذربایجان غربی به تأثیر مجموعه اقدامات اجرایی در بهبود وضعیت دریاچه و تالاب های منطقه نیز اشاره کرده و افزود: لایروبی انهار و رودخانه ها، مدیریت سدها، تأمین حق آبه ها، احیای تالاب ها و برنامه های بارورسازی ابرها از جمله اقدامات مکملی است که باید با جدیت استمرار یابد.

دبیر کارگروه ملی نجات دریاچه ارومیه همچنین با تأکید بر ضرورت توجه به معیشت جوامع محلی، اضافه کرد: توسعه معیشت های جایگزین و اصلاح الگوی مصرف آب در بخش کشاورزی باید به گونه ای دنبال شود که ضمن حفظ درآمد و زندگی مردم، منابع آبی بیشتری برای دریاچه ارومیه تأمین شود.

رحمانی در پایان، احیای دریاچه ارومیه را مسئولیتی مشترک میان سه استان و همه بخش های جامعه دانسته و افزود: هم افزایی دستگاه های اجرایی، دانشگاه ها، رسانه ها و مردم، همراه با اطلاع رسانی دقیق و مستند و پایش مستمر مصوبات، برای حفظ وضعیت فعلی و تداوم مسیر احیای این پهنه ارزشمند ضروری است.

اصلاح الگوی تولید و مصرف آب، پیش شرط احیای پایدار دریاچه ارومیه است

رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و محیط زیست اتاق بازرگانی تبریز با تأکید بر ضرورت توجه هم زمان به ابعاد اقتصادی، کشاورزی و زیست محیطی بحران دریاچه ارومیه گفت: نمی توان به بارش های مقطعی و احتمالی امید بست؛ اصلاح الگوی تولید، ارتقای بهره وری آب در کشاورزی، توسعه صنایع تبدیلی و تقویت صادرات از ضرورت های اساسی احیای پایدار دریاچه ارومیه است.

بشیر جعفری، رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و محیط زیست اتاق بازرگانی تبریز، ضمن قدردانی از تلاش های استاندار آذربایجان شرقی، به ویژه در حوزه اقتصادی، توسعه گذرگاه های مرزی و ابتکارات انجام شده در زمینه ارتقای گردشگری منطقه، بر ضرورت نگاه جامع به مسائل اقتصادی و زیست محیطی حوضه دریاچه ارومیه تأکید کرد.

وی با اشاره به گزارش های هواشناسی و احتمال افزایش دما در ماه های پایانی سال جاری اظهار کرد: نباید برنامه های احیای دریاچه را به بارش های احتمالی، از جمله پدیده ال نینو، گره زد؛ چراکه بارش ها نمی توانند جایگزین راهکارهای بنیادین و اصلاح ساختار مصرف آب شوند.

جعفری با اشاره به تولید بیش از دو میلیون تن سیب در اراضی حوضه دریاچه ارومیه و تولید حجم مشابهی در سایر مناطق کشور افزود: در شرایطی که مصرف داخلی سیب حدود یک میلیون تن است، مازاد تولید به دلیل ضعف زیرساخت های صادراتی و کمبود صنایع تبدیلی، به زیان اقتصادی سنگین برای کشاورزان و اتلاف منابع آب منجر می شود. بنابراین، اصلاح الگوی کشت و تولید باید در کنار توسعه بازارهای صادراتی و صنایع تبدیلی مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا مسئله آب را نمی توان جدا از اقتصاد کشاورزی و نظام تولید و تجارت محصولات کشاورزی مدیریت کرد.

احیای دریاچه ارومیه بدون مدیریت یکپارچه و تخصیص عادلانه آب امکان پذیر نیست

در ادامه، احمد کاظم زاده، مشاور کمیسیون کشاورزی، آب و محیط زیست اتاق بازرگانی تبریز، با تأکید بر اینکه مدیریت بخشی و جزیره ای از عوامل اصلی شکل گیری چالش های آبی حوضه دریاچه ارومیه بوده است، گفت: احیای پایدار دریاچه مستلزم هماهنگی واقعی میان مدیریت منابع آب، کشاورزی و محیط زیست و مشارکت مؤثر سه استان واقع در حوضه آبریز است.

وی با اشاره به ضرورت تکمیل سازوکار مشارکت دستگاه ها و استان های مرتبط پیشنهاد کرد استانداران آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و کردستان، همراه با مدیران دستگاه های اجرایی مرتبط و نمایندگان دانشگاه های سه استان، در ساختاری منسجم و مستمر مشارکت داشته باشند.

کاظم زاده با اشاره به موقعیت استان کردستان در بالادست و استان های آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی در پایین دست حوضه آبریز، بر ضرورت رعایت حقوق همه بهره برداران و تخصیص عادلانه آب تأکید کرد و افزود: در کنار ظرفیت های قانونی داخلی، می توان از اصول شناخته شده حقوق بین الملل آب، به ویژه اصل استفاده معقول و منصفانه از منابع آب مشترک و قاعده منع ایراد ضرر قابل توجه به دیگر بهره برداران، برای تنظیم روابط بالادست و پایین دست و تقویت همکاری میان استان ها بهره گرفت. قواعد

هلسینکی، قواعد برلین و کنوانسیون ۱۹۹۷ سازمان ملل متحد از جمله چارچوب های حقوقی قابل استفاده در این زمینه هستند.
وی همچنین پیشنهاد کرد: نشست های کارشناسی دستگاه های اجرایی به صورت ماهانه و جلسات شورای راهبردی هر شش ماه یک بار با حضور استانداران سه استان برگزار شود تا عملکرد دستگاه ها، میزان پیشرفت برنامه ها و موانع اجرای مدیریت یکپارچه به طور منظم ارزیابی شود.
مشاور کمیسیون کشاورزی، آب و محیط زیست اتاق بازرگانی تبریز در بخش دیگری از سخنان خود، با اشاره به طرح آبیاری زیرسطحی ارائه شده در نشست، بر ضرورت بررسی امکان اجرای این روش در باغات قدیمی و کوچک مقیاس نیز تأکید کرد و گفت: در کنار مزایای فنی روش های نوین آبیاری، باید توان مالی کشاورزان، هزینه های اجرا و نگهداری و امکان پذیرش این فناوری ها از سوی بهره برداران نیز مورد توجه قرار گیرد.
کاظم زاده با انتقاد از اجرای غیرکارشناسی تحویل حجمی آب در برخی مناطق اظهار کرد: تحویل آب بدون اصلاح سامانه های آبیاری و تنظیم برنامه توزیع متناسب با نیاز آبی محصولات، ممکن است موجب مصرف زودهنگام سهمیه و کمبود آب در مراحل حساس رشد محصول شود و در نهایت فشار اقتصادی و نارضایتی اجتماعی را به دنبال داشته باشد.
وی همچنین پیشنهاد کرد با فراهم شدن الزامات قانونی و اجرایی بازار آب، از تجربه گواهی صرفه جویی سوخت در بخش انرژی برای طراحی سازوکاری مشابه در حوزه آب استفاده شود تا صرفه جویی واقعی و قابل اندازه گیری در مصرف آب، به عنوان یک ارزش اقتصادی شناسایی و برای آن گواهی صرفه جویی صادر شود. به گفته وی، چنین سازوکاری می تواند انگیزه لازم را برای اصلاح الگوی مصرف و سرمایه گذاری در فناوری های نوین آبیاری فراهم کند.

گزارش هواشناسی از افزایش دما و چشم انداز بارش های فصل جاری

در ادامه نشست، قربان پور، رئیس سازمان هواشناسی آذربایجان غربی، گزارشی از وضعیت بارش ها و دمای حوضه آبریز دریاچه ارومیه و پیش بینی شرایط اقلیمی ماه های آینده ارائه کرد.
وی با اشاره به وضعیت بارش ها تا ۲۸ آبان ماه اظهار کرد: میزان بارندگی در سال آبی جاری در مقایسه با میانگین بلندمدت در محدوده نرمال قرار دارد و نسبت به مدت مشابه سال گذشته نیز ۳۵ میلی متر افزایش نشان می دهد؛ با این حال، میانگین دمای حوضه نسبت به دوره بلندمدت حدود دو درجه افزایش یافته است.
قربان پور با بیان اینکه پدیده ال نینو تأثیر چندانی بر بارش های حوضه دریاچه ارومیه نخواهد داشت، افزود: بر اساس شاخص های مؤثر دورپیوندی، پیش بینی می شود بارش های فصل جاری در محدوده نرمال و در برخی مناطق حوضه حتی بیش از نرمال باشد؛ اما در مقابل، افزایش دما به میزان یک تا سه درجه نسبت به میانگین بلندمدت دور از انتظار نیست و این افزایش به ویژه در اسفندماه اهمیت بیشتری خواهد داشت.
وی بر ضرورت توجه به این پیش بینی ها و اتخاذ تمهیدات لازم برای مدیریت منابع آب و مقابله با آثار افزایش دما تأکید کرد.

ابرهای مصنوعی؛ راهکاری تازه برای نجات دریاچه ارومیه

ابراهیم صفری، استاد فیزیک دانشگاه تبریز، طرحی برای کاهش تبخیر و مقابله با ریزگردهای نمکی با استفاده از ابرهای مصنوعی ارائه کرد.
وی با اشاره به اینکه خشکیدگی دریاچه ارومیه و تبخیر شدید در ماه های گرم سال، زمینه ساز انتشار ریزگردهای نمکی در محدوده ای وسیع شده است، اظهار کرد: در این طرح، با استفاده از دستگاه های ابرساز در نقاط مناسب، پوششی از ابر در سطح دریاچه ایجاد می شود تا با افزایش رطوبت محیط و سایه اندازی، از تبخیر و انتشار ذرات نمکی جلوگیری شود.
به گفته وی، این روش در مقایسه با ایجاد پوشش آبی با ضخامت کم در سطح دریاچه، به آب کمتری نیاز دارد و می تواند با فراهم کردن شرایط رطوبتی مناسب، به تلطیف هوا و تقویت امکان رویش گیاهان شورپسند در بستر و اطراف دریاچه نیز کمک کند. تأمین آب مورد نیاز دستگاه ها از طریق چاه ها، رودخانه ها، کانال ها یا مخازن قابل حمل پیش بینی شده است.

بهروز ساری صراف، عضو کمیسیون کشاورزی، آب و محیط زیست اتاق بازرگانی تبریز و عضو هیئت علمی دانشگاه تبریز نیز ، بر ضرورت استفاده بیشتر از ظرفیت علمی دانشگاه های منطقه، به ویژه دانشگاه تبریز، در اجرای طرح های تحقیقاتی و بهره گیری از تجربه استادان متخصص تأکید کرد.
وی همچنین پیشنهاد داد: طرح های تحقیقاتی مصوب کارگروه پیش از اجرا، برای بررسی و استحکام علمی بیشتر در اختیار استادان و اعضای کمیته فنی قرار گیرد تا تصمیم گیری ها بر پایه ارزیابی های علمی و تخصصی صورت پذیرد.

ارائه راهکارهای علمی و فنی برای کاهش مصرف آب و تبخیر

در بخش دیگری از نشست، زینال زاده با ارائه پیشنهادهایی درباره رهاسازی آب مخازن و سدهای حوضه، تأمین حق آبه دریاچه، کاهش تبخیر و ارتقای بهره وری کشاورزی، بر ضرورت اتخاذ تصمیم های عملیاتی و پرهیز از اتکای صرف به بارش های مقطعی تأکید کرد.

بشارت، عضو هیئت علمی گروه مهندسی آب دانشگاه ارومیه نیز با معرفی طرح آبیاری زیرسطحی که با همکاری سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو) اجرا شده است، به تشریح ظرفیت های این روش در کاهش مصرف آب کشاورزی و افزایش بهره وری منابع آب پرداخت.